

Mrzli viharji, jezne domačije

igra v 4 dejanjih (in epilogom)

Dimitrij
Rupel

Osebe:

Aleksander, plemenit gospod, intelektuallec, revolucionar, če je treba.

Boris, olikan, nevaren gospod, manipulant in izdajalec, če je treba.

Cirila, fina, dobro vzgojena gosposodična, nekoliko tudi gos.

Ljudmila, novinarka, prostodušna, poštena (?) oseba, malce lahke narave.

Veber, oblastnik, svetovljan, nekoliko robusten v vseh stvareh.

Saloma, njegova hči, dekle s kapricami.

Ivan, služabnik, proletarec, pravi dedec, bister, če je treba.

I. dejanje

(Prizorišče: salon moderne hiše, razkošno opremljen, s klavirjem, z velikimi steklenimi površinami, najbrž je na eni strani prelep razgled, sicer vse daje vtis udobnosti in dragocenosti. Osebe včasih malo vstanejo, krožijo po prostoru, si ogledujejo posamezne predmete in predvsem slikarska platna. V tej sceni vlada popolna finoča, zelo važno je zaporedje govorov, natančno odmerjenih, vse je ena sama *FORMA*, estetika. Nobene grobosti, vse se dogaja z izrazitim salonskim stilom, čustva in misli se zakrivajo, vsi tipajo. Kadijo, imajo roke v žepih, spogledujejo se, radovedno in nezaupljivo. Padli so skupaj po naključju, ali pa po posebnem ključu, ki nihče zanj ne ve. V glavnem so vsak zase, živčni. Gre za pomemben sestanek.)

V salonu sedijo: *Aleksander*, *Boris*, *Cirila*.

ALEKSANDER: Čudovit vrt. Koliko različnega drevja. Kdo bi vedel imena za vse ... tilija ali bula ... ali mogoče hora. Koliko fantastičnih tujih

ptic: veliki knezi in psarisome, zlati orlič, helianteje, pravljčno, res pravljčno!

BORIS: Kot razumem, se gospod (*zakašlja*) ... khm ... vrača v ta oddaljeni kraj, da bi si nabral novih moči, tako vsaj pravijo ... da tu spet postane on, pravi on, popoldne, ob vikendih ... tukaj se otrese mučnih uradnih, da ne rečem državnških skrbi ... tukaj spet postane človek ...

ALEKSANDER: Ste si ogledali ribnik? Ste videli trikogastre, hemigrame, kitajske suličarje? Pravljčno. In pogled na to prečudovito mehkožno modro dolino! No, človek, res lahko postane človek, če se ozre po teh velurjastih spustih in vzpetinah, če oko zaplava po veleposestvu barv in senc ...

BORIS: Kot razumem, nas je gospod poklical, da bi se z nami domenil o pomembnih zadevah ...

CIRILA: To je jasno, sicer kuverta ne bi bila zapečaten, in vsi ti tajni kurirji, mislila sem, da me bo razgnalo od ponosa. Prišli so že zgodaj zjutraj in vedli so se zelo skrivnostno, gospod vas vabi na posestvo v Zgornjem Kotu, da bi se pomenili o neki akciji, takoj sem šla k frizerju.

ALEKSANDER: Očaran sem nad slogom, nad preprostostjo in razkošjem obenem, kakšen okus, kakšna veččina! Najbrž je tak slog dan samo velikim ljudem .

BORIS: Ko vas takole gledam (*Aleksandru*), se mi zdi ... da sva se že kdaj srečala, nekoč ... ob neki priložnosti ...

ALEKSANDER: Tudi sam sem imel tak občutek, pa si nisem upal vprašati: menda je bila kakšna konferenca, kak koordinacijski sestanek, v zbornici ali v upravnem odboru ...

BORIS: No, najbrž ni bilo prav pogosto, in ne verjamem, da bi naju bil kdo seznanil ... da, bilo je, na nekem ... majhna slavnost ...

ALEKSANDER: Bili so sami ugledni ljudje, inteligenca ...

BORIS: Točno ... vem, da so bili vsi zbrani, vse, kar leze in gre, govor pa je imel neki pomemben funkcionar, še zdaj se spominjam ...

ALEKSANDER: Ne vem ... menda je bil eden najvišjih, slavnost pa je morala biti v ožjem krogu, dasi je bilo res precej zanimanja okrog ...

BORIS: Krog ni bil najožji, to že lahko rečem, sploh pa so časopisi vso stvar še bolj napihnili ...

ALEKSANDER: Zdi se mi ...

CIRILA: Ko tole pripovedujeta, imam občutek, kot da sem bila tudi jaz poleg, zagotovo je bila imenitna slovesnost, najbrž celo zaupne narave ...

ALEKSANDER: Že vem, bilo je na ...

BORIS: Tudi jaz sem se spomnil, prav natanko se spominjam.

ALEKSANDER: ... pogrebu, na pogrebu gospoda ...

BORIS: Jasno, saj sem rekel, na pogrebu gospoda ...

ALEKSANDER: Kakšna tragedija, kot da je bilo včeraj ...

CIRILA: Mislim, da je bilo na pogrebu tajnika upravnega odbora ...

ALEKSANDER: Nisem čisto prepričan, tik pred smrtjo, nekaj dni ali celo nekaj ur prej so ga izvolili na novo dolžnost ...

BORIS: Seveda sem mislil na pogreb v prenesenem smislu.

ALEKSANDER: Jasno.

CIRILA (*presenečeno*): A v prenesenem ...

(*Zvonec. Odpiranje vrat, glasovi na hodniku.*)

LJUDMILA (*vstopi*): Oprostite, če sem zamudila, pokvaril se mi je avtomobil ... če ne bi bilo nekega prijaznega gospoda, bi še zdaj stala ob cesti ...

CIRILA (*vstane*): Najbrž ti je voda prišla v vplinjač, to se je meni zgodilo zadnjič ... Potem pa pride voda v svečke in v valje in nato nastane neka posebna spojina, da vse skupaj raznese, morala sem kupiti nov avto, res ... Sploh pa, koliko časa se nisva videli, sem mislila, da si bila kje v tujini ...

LJUDMILA (*se smehlja*): Ne, nisem bila v tujini, je pa res da se bolj doma držimo v teh časih, saj nimaš kam iti, kriza v filmu, kriza v gledališču, kriza v glasbi, kriza v turizmu, kriza v težki industriji, kriza v rudnikih ... nimaš kam iti ... pa smo zato rajši doma ...

CIRILA: Dovolite, da vas seznanim.

ALEKSANDER (*vstane, se rokuje*): Jaz sem ... (*nerazumljivo izgovori ime, nekaj kot »haršmarš«*)

BORIS (*prav tako vstane*): Me veseli (*nerazumljivo reče, nekaj kot »kristiš«*)

LJUDMILA: Jaz sem Ljudmila.

ALEKSANDER: Mi pa tukaj sedimo in občudujemo ta fantastični razgled ...

BORIS: In ta čudoviti vrt: koliko tega drevja, tilije in hore ... pravzaprav bi se lahko reklo: v prenesenem pomenu ...

(*Vstopi Ivan-služabnik. Prikloni se kot avtomat.*)

IVAN: Boste kaj popili? Gospod (*zakašlja*) khm bo takoj prišel.

ALEKSANDER: Jaz bi ... kaj popil.

BORIS: Nimam nič proti, če bi ...

CIRILA: Jaz ne bom nič, mogoče eno kavo.

LJUDMILA: Konjak ali kaj podobnega, čisto sem razburjena, avto se mi je pokvaril, če ne bi bilo nekega prijaznega gospoda ... jaz o teh rečeh nimam pojma, saj veste, jaz sem samo uboga ženska ...

IVAN: Konjak tudi za gospoda?

ALEKSANDER: Pa naj bo konjak.

BORIS: Prosim, čisto majhen konjak zame.

IVAN: Hvala. (*odide*)

ALEKSANDER: Natak, ki ima slog.

BORIS: Samo uboga ženska, to pa že ne bo držalo.

LJUDMILA: To je že tretji avto, ki se mi je pokvaril ta teden, vse se mi pokvari, karkoli primem v roko ...

ALEKSANDER: Današnji natak, ki so pa že takšni, kaj jim morem, če so natak, kar bojim se jih, tako so napadalni, tako rekoč te prisilijo, da naročiš najmanj za deset jurjev, potem bi pa tisto najrajši sami

požrli, pa še jaz naj bi jim stregel, tako se obnašajo, to je od tega, kar pišejo v časopisih, da je oblast pravzaprav v rokah natakarejev ... toliko, da te ne udari, vse sorte sem že doživel z natakariji. Blazno so arogantni.

BORIS: Čista resnica. Pa nikdar nam ne natočijo čistega vina.

CIRILA (*Ljudmili*): Ali imaš že kaj otrok?

LJUDMILA: Otrok? (*se prisrčno zasmije*) Ah, kje pa.

ALEKSANDER: Otroci so šele arogantni. Pa otroško varstvo niti najmanj ni v redu, saj ne moreš nikamor, če imaš otroke. To je tudi krivda časopisov. Kar naprej pišejo o mladini, da na njih sloni napredek, in te stvari. In v vrtcih jih samo še podpihujejo. Pa koliko vitaminov ti pojedjo danes otroci. Da ne govorim o tem, da gre že vsem skupaj na otročje.

LJUDMILA: No, ne vem, meni se pa zdijo fantastični.

BORIS: V prenesenem pomenu, seveda.

ALEKSANDER: No, jaz nimam otrok, hvala bogu, ampak vidim pri drugih, za nobeno zabavo niso več, samo knjige o spolni vzgoji berejo in hodijo na tečaje, kako vzgajati naše malčke ... in spolne odnose morajo imeti vpricho otrok, to je zdaj najnovejše odkritje, pa mislite, da otroke to kaj zanima? Rajši gledajo televizijo in berejo pravljice.

LJUDMILA: Ali sploh kdo ve, čemu smo se zbrali?

CIRILA: Torej ...

ALEKSANDER: Ne ve se čisto točno, ampak v bistvu je stvar jasna.

LJUDMILA: Meni so vabilo prinesli domov, ravno sem bila v kadi ... Tisti kurir je moral misliti, da sem malo čez les ...

CIRILA: A propos, les se je blazno podražil, si predstavljate, koliko danes stane navadna lesena noga? Pol milijona!

LJUDMILA: Mislila sem, da je sestra, pa sem prišla odpret čisto naga ...

BORIS: Oho!

LJUDMILA: Pri nas blazno kurijo. Brž ko je zunaj malo topleje, še bolj kurijo, če pa je mraz, pa nehajo. No, zato sem doma vedno na pol gola.

BORIS: Hoho!

LJUDMILA: Moram reči, da se mi kar naprej dogajajo takšne slikanice.

ALEKSANDER: Slikanice?

LJUDMILA: Mislim, zgodbe z obiski. In to navadno takrat, kadar se kopam. Zadnjič je prišla neka prijateljica, in ko me je videla takole nago, je dejala: Ti, ali se lahko kopam s teboj?

BORIS: No, in? (*se nagne od radovednosti*)

CIRILA: Mene pa zanima, kaj počne gospod (*kašlja*), *khm*.

LJUDMILA: Potem sva se pač skupaj kopali.

CIRILA: Mislim, da je to zelo nobel, če pustiš koga čakati.

(*Vstopi Ivan*)

IVAN: Oprostite, gospod bo prišel takoj, zdaj ravno govori po telefonu s prestolnico. (*Razmešča po mizi naročene pijače.*) Mali konjak za vas, kot ste naročili! (*Postavi čisto majčken kozarček pred Borisa*) Gospoda še kaj želijo? Za jedačo naj vas ne skrbi, večerja bo okrog sedmih.

ALEKSANDER: Večerja?

BORIS: No, dobro je, kar v redu.

CIRILA: Jaz nisem vedela, da bom tako dolgo zunaj.

ALEKSANDER (*namiguje, naj bo tiho*): Ja, ja, seveda.

(*Ivan odide*)

BORIS: Ta pa vse dobesedno razume.

ALEKSANDER: Kako morete reči kaj takega, jasno, da bomo ostali na večerji.

CIRILA: Sem mogoče rekla, da ne bi ostala?

BORIS: Mogoče bi še prespali tukaj, mogoče bi se še skupaj kopali...

ALEKSANDER: Fantastičen klavir. Ali je kdo pianist?

BORIS: Pijanec, če to kaj pomaga.

LJUDMILA: Jaz ne znam nič, zafuram vse, česar se dotaknem. Seveda sem se nekoč učila igrati na klavir... kot vsi otroci iz boljših družin...

CIRILA: Meni se pa že lepše zdi, če zna kdo igrati harmoniko, lahko igra na kakšni ljudski veselici...

LJUDMILA: Orgle so še boljše, to je angelsko, orgle.

BORIS: Orgle so krasne, ampak še lepši je kontrabas.

LJUDMILA: Kontrafagot, kontrafagot je najlepši.

CIRILA: Kontraadmirali so pa že lepši.

ALEKSANDER: Kontrarevolucija, to je pravljico (*gre h klavirju in zaigra komplicirano sonato*)

LJUDMILA: Občudujem ljudi, ki nekaj zares dobro obvladajo. Pa četudi znajo dobro krasti ali lagati. Jaz včasih kaj ukradem v kakšni samopostrežbi, ampak me vedno dobijo. In lagati sploh ne znam.

ALEKSANDER: Ljudi, ki znajo dobro ubijati. Tako... snažno, brez nake (to govori med igranjem)

CIRILA: Sem se že spomnila, to sem neke brala: klavir je inštrument kontrarevolucije. In pianisti so orodje kontrarevolucionarnega koncertiranja. Mozarta bi bilo treba odpraviti... in Beethovna... to so sami inštrumenti kontrarevolucije...

BORIS: Res je, revolucionarni inštrumenti so trompete, ki svirajo zbor, in činele, ki so dobre za koračnice, godba na pihala, to je nekaj...

ALEKSANDER: Ljudi, ki znajo dovršeno ubijati... Poznate Jin Čeng Čunga?

BORIS: Če vas zanima, vam lahko povem, kaj se mi je sanjalo včeraj.

LJUDMILA: To me blazno zanima. Vse, kar je skrivnostno, me strahovito privlači: sanje, čarovnije, politika, astrologija...

CIRILA: Astrologija je škodljiva, prosim, v dvajsetem stoletju pa astrologija, ne rečem, če bi šlo za *ostrologijo*!

BORIS: Če vas res zanima, vam povem, kaj sem sanjal prejšnjo noč.

LJUDMILA: Hočemo sanje!

CIRILA: Ostrologija je nasprotje od topologije, tako kot govedoreja in gonoreja...

LJUDMILA: Hočemo sanje, hočemo nemogoče!

CIRILA: Kvartografija, kvintologija, fluorografija, teleflora ...

LJUDMILA: Saj res, некоč sem dobila neko darilo prek teleflore ... bilo je enkratno ...

CIRILA: Mene zanima, kako to, da tako dolgo ostanejo sveže ...

LJUDMILA: Sveže? Kaj sveže?

CIRILA: Rože ne? Če pridejo iz Amerike, bi človek mislil, da bi ovenele, ne? Pa sploh ne ovenijo. Najbrž jih pošljejo skupaj z zemljo ...

LJUDMILA: Saj nisem dobila rož.

CIRILA: Kako da ne?

LJUDMILA: Dobila sem prekrasne rdeče čevlje.

CIRILA: Pa ne prek teleflore.

LJUDMILA: Prek teleflore, bom menda vedela, da ni bilo prek televizije. Ampak so imele take visoke pete, da sem si zlomila nogo, ko sem padla iz čevlja.

BORIS: Torej. Sanjal sem, da sem se vračal z naporne poti in bila je deževna zimska noč, med dežjem in snegom. Moker sem bil skoz in skoz in komaj sem čakal, da pridem nekje na toplo. In potem ... sem se kar motal po ulicah in nisem našel domov. Prišel sem na neko velikansko dvorišče z dvema velikanskima hišama ...

CIRILA: Obutev ne gre s telefloro!

LJUDMILA: Joj, to je tako zanimivo!

(Spod stropa se oglasijo stare popevke, kot »Que sera — sera«, Night in Tunisia in pesmice Freddyja Quinna.)

ALEKSANDER: To je pa zelo stara glasba, zelo nobel.

LJUDMILA: In kaj je bilo potem?

BORIS: Velikansko dvorišče, luže, na katerih se dela snežna smetana, nekaj zavrženih avtomobilskih plaščev, kakšen kos zvitega železa, ena ali dve svetilki na visokih hoduljah, bela para okrog njih, ne vidi se natančno, ker je megleno, nobenega razsvetljenega okna v hišah, manjkajo šipe, se ti zdi, nekaj prezidavajo, na pol podrti zidarski odri, razbiti cegli ...

ALEKSANDER: Res nihče ne ve, kdo je Jing Čeng Čung?

CIRILA: Slišala sem že zanj, neki Kitajec ali Japonec, se mi zdi.

BORIS: Potem sem stal tam in nisem vedel, kaj naj storim. Najbrž kakšna zapuščena kasarna. Nikjer nikogar. Vhod je ves gnil, s podbojev stalno padajo debele kaplje snežnice, pomešane z umazanijo, saje in blato in kakšne alge, kaj vem. Notri je vse nekaj privezano z žicami in vrvmi, pajčevine in votlo šumenje počenih vodovodnih cevi. Ko vstopim, se za mano usuje pesek, po tleh vsepovsod zijajo luknje in jame. Stopnice se zibljejo kot kak čoln. Sedem na neko strohnelo klado in strmim v noč. Premišlujem o lučeh tam onstran, tam onstan mora biti naselje. Gruča hiš mogoče. In gruča dimnikov in televizijskih anten. In razsvetljena okna. In vlak, ki vozi skoz noč zleknjene potnike v rumenih kupejih. Drgetam od mraza. Potem slišim zvončkljanje, nekje od daleč, kot glas iz pradavnine, kot sani dedka Mraza, blazno daleč na obzorju, kjer se dela luč, kot da bi stal na bregu neskončnega zaledenelega jezera in bi na drugem bregu slavili novo leto ...

LJUDMILA: To se mi zdi kakor smrt (*se nagne nazaj v stolu, stegne roke, in noge, kakor da se predaja smrti*)

BORIS: To je smrt. To so pogrebci, ki zvonijo, vidim jih, ko prihajajo bliže, to so angeli... vendar imajo višnjeve uniforme in polno zlatih našivkov. Maske imajo čez oči in maske čez usta, rdeče rokavice do komolcev, zvezdice na perutih, za njimi rdeči sončni vzhod, zlata reka se zablešči, prečkajo jo z vsemi tistimi vozovi in konji, tudi beli konji imajo peruti.

LJUDMILA: Moj stari oče je rekel: velika baba in bel konj, to je najbolj grdo.

BORIS (*omamljeno, na pol blazno*): ... kot glas iz pradavnine, blazno daleč na obzorju, kjer se dela luč...

ALEKSANDER: Meni se sanja, da padam v prepad, da stopam v živ pesek, da sem pozabil zategniti ročno zavoro in tečem za avtomobilom, ki počasi drsi dol. Da sem zamudil na sprejem pri predsedniku vlade. Da sem igralec in sem pozabil tekst. Da sem po nesreči ubil svojo ženo. Take reči.

LJUDMILA: Meni... se... pa... zdi... da sem nekoč sanjala (*premor*), da sem bila točno tukaj... točno ob temle času, pri gospodu Vebru, čakali smo, da se pojavi, Boris pa je pripovedoval svoje sanje... in Aleksander je rekel, da je po nesreči ubil svojo ženo...

ALEKSANDER: Tega nisem rekel...

LJUDMILA: Prividi pač... prividi...

(*Hrup na hodniku, koraki, pogovor... vstopi Veber s hčerko Salomo, hodi naglo, baletniško, priklanja se levo, desno, predstavlja svojo hčer. Prizor mora imeti nekaj fantastičnega, naj se spremeni glasba ali naj nastane tišina.*)

VEBER: Srečen sem, da ste prišli, iz raznih vetrov, da ste se zbrali, tako različni in vendar enaki, tako oddaljeni in vendar tako blizu drug drugemu... to je moja hči Saloma.

ALEKSANDER (*stopi k Ljudmili in šepeta*): Nisem rekel, da sem po nesreči ubil svojo ženo!

LJUDMILA: Sanjalo se vam je... tudi meni se je sanjalo.

VEBER: Ljudmila, srečen sem, da ste utegnili, nekoč moja velika nasprotnica...

LJUDMILA: Ah, to ni bilo nič takšnega, mladostna zagnanost, prav želela sem si, da bi kdaj prišla k vam...

SALOMA (*zlovoljno*): Me veseli, kako ste kaj?

VEBER: Aleksander, srečen sem, da ste prišli, računam na vas, čeprav je včasih prišlo do kakšnih nesporazumov, kar je bilo, je bilo...

ALEKSANDER: To je zame velika čast...

VEBER: Boris, ostri moj kritik... srečen sem, da ste prišli zraven, dobro, da vas imamo v naši skupini...

BORIS: Seveda... me veseli... kako se imate, gospodična hčerka...

SALOMA: Oče ima vedno polno hišo ljudi, ne zapomnim si vseh, saj bi se mi glava razpočila...

VEBER: Draga Cirila, saj nisva več skregana, kaj... lepo, da smo spet skupaj...

SALOMA (*tleskne s prsti*): Ivan, nekaj močnega! (*sporazumeta se z gibi, ki lahko namigujejo na kaj opolzkega*)

VEBER: Torej, zbrali smo se, da bi ugotovili, če lahko skupaj storimo kaj takega, česar vsak posebej ne zmoremo. Moja ideja je naslednja...

Z a s t o r

II. dejanje

(*Gostje so zbrani v jedilnici, isti izbrani slog, jedila, od nekod štrlijo jastogove tipalke, šampanjec v srebrnem vrču, veliko žvenketanja s priborom (!), zvončkljanje s kozarci.*)

LJUDMILA: ... potem sva se pač skupaj kopala.
(*Smeh.*)

SALOMA: Takšnele večerje so odlična stvar...

LJUDMILA: Kompot je odličen, od kod pa je?

VEBER: To je kitajski kompota, iz lokvatov, zdaj veliko uvažamo iz Kitajske, največ kompote.

LJUDMILA: Kaj pa je pravzaprav lokvat?

SALOMA: To so te rumene bunkice, ki plavajo v kompotu... Tako čedno se bomo napolnili s hrano!

ALEKSANDER: Mislim, laže se pogovarjamo takole, v intimnem krogu. Boljše razpoloženje je.

SALOMA: Jaz mislim, da je hrana zelo povezana s politiko, kako bi pripravil lačne ljudi, da bi se šli kakšne reči?

LJUDMILA: Po mojem tako ali tako samo sití ljudje delajo revolucije. Lično nahranjeni, dobre volje, s polnimi želodci. Kompote obožujem. Posebno kitajske.

BORIS: Ali večkrat prirejate takšne pojedine?

SALOMA: O blazno, vsak dan. Kompote nam pošiljajo kar v kontejnerju, kitajske... In sploh je to zelo praktično. Zadnjič je bil pri nas...

VEBER: Khm.

SALOMA: Pravzaprav pridejo kar vsi po vrsti. Direktorji, predsedniki, upravitelji. Pridejo in se obrekujejo. Vsi zelo ljubijo lokvate. Pa grozno zdičujejo, da njihova podjetja nimajo dovolj denarja, da bi si kupili nov mercedes. Pa zaslužni umetniki pridejo. Hočejo, da bi jih tiskali na zlatem papirju. V bistvu pa so tečni, ker so že dolgo impotentni.

VEBER: Mislim, da smo se v glavnem sporazumeli, se vam ne zdi, Cirila?

CIRILA: Jasno. Vse je jasno. Gre za projekt, ki je v korist ljudstva, vendar ljudstvo samo ni dosti pametno, da bi uvidelo, kako velika je ta korist. Treba jih je voditi za rokco, ljudi. To je jasno.

LJUDMILA: Mene stvar zanima, naravnost obsedena sem od nje. To je res fina ideja, skrivnostna. Spodkopati mesto, pa da tega nihče ne opazi, živ strup!

BORIS: Pri vsem tem je zanimivo neko vprašanje: ali je čisto gotovo, da podzemsko železnica v našem mestu ni že skopana. Tako kot smo se spomnili mi, bi se lahko spomnil še kdo drug.

VEBER: To je preverjeno. Mi smo prvi.

LJUDMILA: Živ strup! Si predstavljate, imeli bomo podzemsko železnico, nacionalni metro, pa nihče ne bo vedel zanj!

BORIS: Kaj pa, če bo kdo preverjal, ko bomo mi pod zemljo?

VEBER: To bomo seveda preprečili s preverjanjem tistih, ki bi utegnili imeti namen preverjati.

CIRILA: Kitajci so res genialni, nam recimo sploh ne pride na misel, da bi delali kompot iz lokvanjev, pa jih imamo kar precej, na primer na bajerju v mestnem parku.

SALOMA: Papa vse ve, brez skrbi.

BORIS (*Cirili*): To niso lokvanji, ampak lokvati. To je tako kot gosenica in metulj. Iz lokvatov se šele razvijejo lokvanji.

ALEKSANDER: Smem nekaj vprašati?

VEBER: Prosim.

ALEKSANDER: Ali bomo imeli pristop urejen, kot ga imajo v New Yorku, da vržeš kovanec in se zavrtijo tista vratca, ali tako kot v Londonu, kjer moraš kupiti vozovnico pri blagajni?

VEBER: V našem mestu bomo imeli čisto poseben sistem. Nekaj čisto novega. Ne moremo posnemati drugih. Imeli bomo posebno napravo na foto celico. Ta bo imela vgrajen detektor laži. Vsak, ki se bo približal vhodu na peron, bo avtomatično fotografiran in detektor za laži bo preveril, ali je plačal ali ni. Denar bodo potniki oddajali pri nadzorniku ob vhodu na postajo podzemске železnice, ki bo slep. S tem bomo rešili problem rehabilitacije slepih, odprli bomo tisoč novih delovnih mest za slepe.

ALEKSANDER: To se mi zdi zelo dobro, da bomo mi iznašli svoj posebni sistem, specifično ljubljanski, bi rekel.

CIRILA: Kaj pa slepi potniki? Mislim na kompleksno reševanje problematike slepih potnikov.

VEBER: Kako slepi potniki? Imeli bomo samo slepe nadzornike.

CIRILA: Ali ste kaj razmislili, da bi imeli slepe pse?

VEBER: Zakaj naj bi imeli slepe pse?

CIRILA: Nič. Kar tako. Samo predlagala sem.

VEBER: Kakšna nora ideja! Slepí psi na podzemski!

CIRILA: Potem bi lahko imeli napise. Slepí pse v podzemsko železnico voditi strogo prepovedano.

VEBER: Kristus Jezus!

CIRILA: Kaj pa barvno slepi? Takšni bi lahko bili na primer strojevodje.

VEBER: Nikakor, lahko bi bili kvečjemu barvno slepi potniki.

ALEKSANDER: Kako ste pravzaprav prišli na to čudovito zamisel?

VEBER: Barvno slepi potniki, to vendar ni nič hudega.

ALEKSANDER: Ne, mislim na splošno.

BORIS: Gospod Aleksander misli v prenesenem smislu.

LJUDMILA: On misli v tem smislu, kot je dejal naš največji pesnik: Kako strašna slepota je človeka!

CIRILA: No, slepci sicer grizejo, niso pa strupeni. V tem smislu.

VEBER: To je pa tako. Vsak ambiciozen človek hoče storiti nekaj epohalnega, nekaj, kar še sploh ni bilo. Človek je potem kar zaslepljen od te ideje, slep za vse drugo. To je bistvo revolucije! Postaviti tajno organizacijo, ki je nihče ne vidi, ker je slep za tajne organizacije, vidi pa samo javne organizacije. To, kar danes počnejo slepi ljudje, je pravo razsipavanje. Sami zapisniki in odločbe, to ni zame.

LJUDMILA: Slep je, kdor se s petjem ukvarja.

VEBER: Torej, dejstvo, moderne poezije ne prenesem in pika. Prešeren je imel čisto prav, da ni maral moderne poezije.

CIRILA: Točno, in nezakonske otroke je delal, in pijanec je bil ... in še slep povrhu.

(Trkanje.)

VEBER: Naprej!

IVAN (*vstopi, se prikloni*): Gospod, zgodila se je nesreča.

VEBER: Že spet.

IVAN: Teleprinter je čisto vroč, toliko časa je tipkal.

VEBER: Ah to.

CIRILA: Lahko ga daste v hladilnik ali pa ga poskušate shladiti s sesalcem za prah, mislim, če ga narobe obrnete, z izpuhom naprej, moja stara mama je vedno hladila teleprinter s sesalcem za prah, v skrajnem primeru pa mu lahko daste kocko ledu.

IVAN: Ni to. Teleprinter je toliko časa tipkal sporočilo o nesreči. Pri nebotičniku. Saj veste, tam so naši centralni obrati, pod nebotičnikom, pravzaprav. Na dvorišču številke petintrideset.

VEBER: Na dan z besedo.

IVAN: Ena tistih beračic, kaj jaz vem, najbrž je hotela prenočiti na dvorišču. Padla je v prezračevalni jašek.

VEBER: Hudiča!

IVAN: Posesalo jo je pod zemljo.

VEBER: Brrrr!

IVAN: Pritisk v prezračevalnem jašku je precej velik, zato je truplo nekoliko raztegnil ... starka je bila po smrti dolga kakšne štiri metre, morali so jo prepogniti za v krsto.

VEBER: Še kaj?

IVAN: Seveda, saj sem rekel, da je teleprinter čisto vroč.

CIRILA: Kocka ledu potem.

IVAN (*se z zaničevanjem ozre k Cirili*): Prezračevalni jašek se je zamašil. V kurilnici ni bilo zraka in kurjač se je zadušil. Zaradi posebnega podpritiska, ki je nastal pri vsem tem, pa je razneslo veliko peč za kuhanje

asfalta. Nastal je požar, ki smo ga seveda takoj pogasili z našimi napravami na peno.

VEBER: Še kaj drugega?

IVAN: Na žalost. Kurjač je bil krvodajalec. Klicali so ga bili, naj bi prišel na kliniko dat kri za neko operacijo. Imel je neko prav posebno krvno skupino. Pacient je umrl. Potem ...

VEBER: Hudiča! Še ni konec?

IVAN: Potem je zdravnika zadela kap od razburjenja. Rekel je, da je vsega kriv sistem. In anesteziist je poklical policijo.

VEBER: Normalno.

IVAN: Prišli so z marico, da bi ga odpeljali. Še niso vedeli, da ga je kap. Problem pa ni v tem, ampak v dejstvu, da je bila glavna sestra zdravnikova ljubica. Saj veste, kako je to v bolnišnicah.

VEBER: Vem, ja.

IVAN: Sestra je torej vzela skalpel in si prerezala žile. Potem ...

VEBER: Kaj so znoreli?

IVAN: Saj lahko neham, če nočete poslušati ...

VEBER: Najbolje, da nehaš.

IVAN: Le to naj povem, da je potem nastal pretep s policijo.

VEBER: Dovolj!

IVAN: Sem že tiho. Samo to naj še dodam, da je bilo nekaj mrtvih! Že grem! Bilo je nekaj poškodb na električni napeljavi, ker je nekdo udaril po transformatorju. In potem je nastal kratek stik ...

VEBER: Ven!

(Ivan jo odkuri.)

LJUDMILA: Krompirček je odličen, kar topi se v grlu.

ALEKSANDER: Ja, pa tole vino je prvovrstno, odkod pa je, če smem vprašati, je mogoče iz ...

VEBER: Iz kleti!

BORIS: Slišal sem tudi, da je neki gospod mirno stal na avtobusni postaji in ga je nenadoma zadela krogla in je bil na mestu mrtev.

CIRILA: To je tako imenovana izgubljena krogla.

LJUDMILA: Zgubila se je, revica!

BORIS: Menda je neki vojak nekaj kilometrov daleč čistil puško in pomotoma ustrelil v zrak.

VEBER: To je tako, če čakaš na avtobus. Če bi čakal na podzemsko ...

SALOMA: Tisti gospod je imel pač slab dan.

BORIS: Nekaterim je najbrž usojeno ... Mogoče bi se avtobus prevrnil v prepad, mogoče bi mu padla opeka na glavo, dva metra pred domačo hišo, lahko bi mu spodrsnilo v kopalnici ... To je usojeno, že vnaprej izračunano ...

ALEKSANDER: Lahko pa bi se zgodilo, da bi ravno v tistem trenutku prišla mimo mikavna ženska in bi se gospod malo premaknil, da bi si jo bolje ogledal — in krogla bi zletela mimo.

BORIS: In zakaj ni prišla mimo nobena mikavna ženska?

ALEKSANDER: Mogoče je bila ravno namenjena tam mimo, pa se je zamudila s šminkanjem. Mogoče bi prišla v pravem trenutku, če je ne bi ravno takrat, ko je stopala skoz vrata, poklical telefon ...

BORIS: Telefon, lahko, da ni bilo po naključju.

ALEKSANDER: Vzemimo, da je bila pomota. Vendar ji je vzelo točno dve minuti.

BORIS: Vzemimo, da je bil gospod zamišljen in se ne zanima za mikavne ženske, ki hodijo mimo.

ALEKSANDER: Vzemimo, da bi nenadoma zapihal drugačen veter, lahko bi se gospod sklonil, ker bi opazil, da se mu je razvezal čevelj, lahko bi se premislil in se odločil, da gre peš, ker je predolgo čakal na avtobus ...

BORIS: Smrt mu je bila usojena, vse je bilo vnaprej preračunano ... višje sile imajo te reči premišljene do milimetra.

ALEKSANDER: Višje sile! Pha! Naključje, golo naključje!

LJUDMILA: Človek se lahko proti takšnim rečem zaščiti, na primer, nosi neprobojni jopič. Ali pa ... recimo, ko bi bil poleg njega stal slaven kirurg, ki bi ga bil kar tam operiral in mu rešil življenje ...

SALOMA: Slavni kirurgi se vozijo z avtom.

LJUDMILA: Jaz mislim, da je danes tehnika tako napredovala, da je v bistvu vtaknila v koš usodo ... še malo, pa bomo pozdravili vsako bolezen ...

BORIS: Ah, kje pa, mislite, da višje sile ne poznajo tehnike ... vsi mislijo, da tehnika služi človeku, jaz pa vam pravim, da tehnika služi višjim silam ... lahko vam povem, kaj sem sanjal, pred nekaj dnevi ...

ALEKSANDER: Pha! Sanje! Zgodovina človeštva se je sukala okrog dveh filozofskih problemov, ali je njegovo življenje odvisno od boga in nekakšnih višjih sil ali pa od narave na zemlji, to se pravi od materialnih odnosov, človek pa je bil vedno v sredi. Čisto nič mu ne pomaga, ali o njem odloča bog ali zemlja, on je vedno ujet in revež. In rečem vam, da so bili tisti, ki so si izmislili take teorije, vedno isti in enako pokvarjeni. Življenje je igra naključja, naključje pa je verjetnostni račun.

BORIS: Sanjal sem, da sem na sprehodu po gozdu srečal duhovnika z visokim črnim klobukom. Rekel mi je: ljudje nastanejo ali se pa uničijo. Kar hočem, storim z njimi. Šla sva do njegove hiše. Srečala sva nekakšen spreved in prebijala sva se nekaj časa. Bila je velika noč ali kaj podobnega, zato se je proti cerkvi gnetlo vse polno zdomcev. Poleg tega je bil še pogreb. Procesija je nosila transparente in črno obrobijene slike pokojnika. Duhovnik me je povabil v nekakšen elektronski studio in na televizijskem zaslonu so se pojavili vsi tisti ljudje, avtomobili, cel kup otrok ... duhovnik je s posebnim gumbom naravnal zaslon tako, da se je na njem prikazala mreža. Nato je s pomočjo nekakšne naprave za daljinsko vodenje uravnaval neko bleščečo piko. Nastavil je piko na neko mlajšo žensko in pritisnil. Ženska se je zgrudila in okrog nje so se nabrali sorodniki in mimoidoči. Duhovnik je

že iskal drugo žrtev v mreži. — Storite kaj, mi je rekel posmehljivo, — rešite jim življenje, če morete! Izbral je fanta z brado in dolgimi lasmi. — Narkoman, je rekel zlobno, in že fanta ni bilo več, izginil je v jarku, ležeč vznak in muhe so se pasle po njegovi bradi. — Nihilisti! je godrnjal duhovnik, — brezverci! — To ni res! sem zavpil, — to ni res. Brž ko sem spregovoril te besede, se je pika, ki jo je bil krmaril proti nekemu otroškemu vozičku, razblinila. Postajala je vedno širša in vedno bolj meglena. — No, vidite, je rekel duhovnik in oči so se mu iskrale od blaznosti, — pa ste rešili človeško življenje, rešili ste človeka! Kakšno dejanje! Stroj ima tudi dušo, zelo je občutljiv, je dodal, potem pa je še kar naprej iskal žrtve. Začel je moliti in medtem je sledil neki zaljubljeni par. On je bil ves polizan, ona pa je kar naprej zardevala, saj je bila barvna televizija. Kar tresel sem se, poslušajte, sem zavpil, vi ste blazni. Pogledal me je z izbuljenimi očmi in zdelo se mi je, da bodo zdajzdaj izskočile iz jamic. — Veste, je rekel, — v tej hiši smo vsi blazni! — Amen, amen, amen, sem zavpil, in že spet se je priostrena svetloba razblinila v mehko, puhasto luč, ki se je razlila po celem ekranu in ljudje so mirno hodili naprej.

SALOMA: To je fantastično, to je enkratno. Mogoče je tistega gospoda na avtobusni postaji ubil tisti vaš duhovnik! *(se nenadoma razžalosti)*

VEBER: Kaj ti je, hči moja?

SALOMA: Ne vem, tako sem nesrečna.

LJUDMILA: Jaz sem tudi zelo srečna, to je tako izjemno, če človek najde koga, ki pove kaj zanimivega.

ALEKSANDER: Vas lahko nekaj vprašam?

VEBER: Prosim.

ALEKSANDER: Zanima me, če ste kaj razmislili o tem, da bi morali imeti kakšne uniforme in izkaznice?

VEBER: Sploh ne. Saj se ne smemo ločiti od navadnih ljudi, mislim, na zunaj. Naša moč je od spodaj, pod površino. Kakšne izkaznice neki! Mi smo močni neformalno, naša moč je tajna!

LJUDMILA: Mogoče bi imeli kakšne čisto majhne izkaznice.

(Saloma se dvigne kakor v transu. Čisto drugačna je, zasanjana, gre okrog mize in poljubi vse moške po vrsti.)

VEBER: Ljudmila, če greste z mano, vam bom nekaj pokazal.

(Ljudmila vstane in sledi Vebru skozi vrata. Iz nevidnih smeri se oglasi sladka glasba, po možnosti kakšna zguljena popevka Freddyja Quinna.)

SALOMA: Najbrž ji namerava pokazati diskoteko. Papa zbira plošče, predvsem Freddyja Quinna. Sicer je pa jezen, če kaj preveč rečem vpricho drugih ljudi... Še dobro, da ni kdo omenil Ivana.

ALEKSANDER: A ja? *(kakor da vse razume)*

BORIS: Kaj pa imata z Ivanom?

ALEKSANDER (nejevoljno): Ah!

SALOMA: Saj ste ga videli, kakšen je. Močan. Zdaj je kje na vrtu... on... (*zasanjano*) On je specialist za železo. Trd bodi, neizpros, mož jeklen, kadar braniti je časti in pravde... On je varilec, švasa! S švasaparatom! Moj varilec! Ponoči se prebujam od mežikajoče svetlobe njegovega krasnega... velikega... mogočnega varilnega aparata! On ve, kako se spajajo jekla, kako se združujejo molekule železa. Ognjeni zublji njegovih prevratniških idej! On ima to fiksno idejo o krvodajalcih. Pravi, če bi zmanjkalo krvodajalcev, ne bi mogli operirati kompliciranih obolenj, preživeli bi samo najbolj zdravi, jekleni, trdni možje! Samo jeklo bi ostalo in le železne konstrukcije bi kljubovale času za vekomaj... za vekomaj...

(*Saloma naglo vstane in zapusti sobo. Čez nekaj trenutkov za njo negotovo — ozira se okrog sebe, če ga nihče ne pogreša — odide še Boris. Ostaneta sama Aleksander in Cirila. Cirila se približa Aleksandru, ki je medtem vstal in začel hoditi po sobi.*)

ALEKSANDER: Kakšen čudovit vrt!

CIRILA: Malo se moram pretegniti. (*Leže na zofo.*)

ALEKSANDER: Svetloba je nekam ubijajoča, se vam ne zdi, premočna?

CIRILA: Kar ugasnite, vse luči zaradi mene.

(*Aleksander ugasne luči. Približa se zofi s Cirilo.*)

CIRILA: Kar sem sedite, lahko se malo pogovarjava.

(*Aleksander poškrabljeno sedi na robu zofe, kjer izzivalno leži Cirila, in ne ve, kam z rokami.*)

CIRILA (*priliznjeno*): Kdo je Jin Čeng Čung?

ALEKSANDER: Ah to, neki mladi kitajski pianist.

CIRILA: In kaj je z njim?

ALEKSANDER: Vedel sem, pa sem pozabil. Nekaj čudnega se mu je pripetilo.

CIRILA: Najbrž sem brala o tem.

ALEKSANDER: Bilo je v časopisih. (*Dotakne se Cirile.*)

Z a s t o r

III. dejanje

(*Deževna noč, celo treska, od časa do časa sivo steno nekakšnega podzemskega skrivališča obsijejo fantastični snopi svetlobe, filtrirani skoz rešetkano kletno okno. Trenutki svetlobe razodevajo, da je prostor prazen, razen seveda predmetov in različnih orodij podzemskega prebivanja — gumijastih škornjev, lopat in krampov, čelad, vrtnih strojkov, bomb s kisikom, velikega načrta mesta Ljubljane, pripetega na steno, ciklostilnega razmnoževalnika, baterij in kar je še podobnega. Dež lije in kaka lužica ga je tudi*

v kleti. Nato je slišati glasove, ki štorcljajo po stopnicah, škripljejo z zapahi in žvenketajo s ključi. Nato v prostor vstopijo: Veber, Ljudmila in Aleksander. Veber ima črna očala in belo palico, po vsej priliki je slep.)

ALEKSANDER: Že spet teče noter.

VEBER: Saj ni čudno, pri takšnem nalivu. *(otresa mokroto)*

LJUDMILA: Kako sta mokra! *(se smeje)*

ALEKSANDER: Deževati je začelo kar znenada, zato.

VEBER: Lahko dobim kak stol? *(tipa s palico)*

(Aleksander izgine v ozadje, slišati je premetavanje pohištva, vrne se s polomljenim stolom.)

ALEKSANDER: Ti hip ne najdem boljšega.

VEBER *(sede)*: Dobro, dobro, dobro, kako je zdaj z vsem tem? *(gleda v smeri razpetega zemljevida na steni)*

LJUDMILA: Jaz bi poročala, kako je s propagando med ljudmi na terenu.

(Štorcljanje po stopnicah, nekdo trka na poseben način.)

ALEKSANDER: Geslo!

BORIS: Življenje ječa, čas v nji rabelj hudi!

ALEKSANDER: In pes čuvaj, ki se nikdar ne utruji! Naprej! *(gre odpret)*

VEBER: Kdaj se bo končalo to smešno pričkanje, kdaj bomo začeli vse to ... novo življenje.

(Vstopi Boris z dežnikom)

BORIS: O ... o ... kam naj dam dežnik?

LJUDMILA *(sede na tla)*: ... torej, na terenu vlada navdušenje, so pa nekatere manjše težave ... na primer, ljudje izginjajo.

VEBER: No?

(Ljudmila vstane, si prižge cigareto, začne krožiti po prostoru.)

LJUDMILA: Ja, ne vem ... morali bi bolj prepričati ljudi, da gre za res pomembno stvar, potem bi pa morali tudi razčistiti s temi svinjarijami, ne? Kaj se ne dogaja? Ljudje se izgovarjajo, vsak pravi: se zelo strinjam, ampak nimam časa, moram pestovati vnukinjo, moram posaditi krompir, danes ima žena rojstni dan in tako ...

VEBER: Ali nisem trdil že od začetka? Zdaj pa imate! Če pogledamo zgodovino, bomo videli, da so organizacije, kakršna je naša, uspevale samo zato, ker so bile neprizanesljive, na primer mafija!

ALEKSANDER: Se popolnoma strinjam, jaz ne morem organizirati vsega tega dela brez denarja, saj ne rečem, delovne akcije in navdušenje, to gre do ene meje, potem pa je treba nabaviti nove vrtnalne stroje, beton, viličarje in buldožerje pa te reči ... pa še kakšnemu delavcu je treba kdaj dati za dva deci ali za pivo ... to gre vse iz moje plače, prosim!

VEBER: Ne vem, kaj je sploh nejasno! Ne vem, kje in zakaj so težave, ko se vendar vsi v vsem strinjamo.

ALEKSANDER: Saj se res strinjamo, ampak že Marx je rekel, da se v zadnji instanci vselej uveljavi ekonomska neizogibnost. Mi imamo fantastične ideje, pri gospodarstvu pa škriplje.

BORIS: Jaz se strinjam z gospodom Vebrom!

VEBER: No, vidite!

LJUDMILA: Torej, vse je fino, so pa manjše težave. Manjkajo nam nekateri bistveni ljudje. Tisti iz društva za varstvo okolja so še nezaupljivi, čeprav so naši naravni zavezniki, prav tako tovarna biciklov, turistična skupnost in tako naprej.

VEBER (*nasmehne se*): Gospodje imam zaupna poročila, da je med nami izdajalec!

(*Stopicanje po stopnicah, zdihovanje, nato trkanje.*)

BORIS: Saloma?

ALEKSANDER: Geslo!

CIRILA: Življenje rabelj hudi!

ALEKSANDER: Naj bo, pes čuvaj se ne trudi!

(*Aleksander odpira, vstopi Cirila.*)

CIRILA: Kakšno vreme!

VEBER: Rekel sem, da je med nami izdajalec!

CIRILA: Kako? Kdo? Ah, saj sem vedela, vedela sem.

ALEKSANDER: Najbrž je res.

BORIS: Sanjal sem, da sem bil na izpitu pred komisijo. Nenadoma mi eden od profesorjev zastavi vprašanje, na katerega nisem vedel odgovora. Vprašal me je: Katera so bila junaška dejanja deklice Dai Bi Lun. Vrtal sem po spominu, potil sem se, poskušal sem se spomniti, kdo bi bila ta deklica. Še enkrat si natančneje ogledam profesorja: bil je Kitajec. In potem se spomnim, da sem prišel na izpit iz kemije. Rekel sem, kako me morete spraševati o neki kitajski deklici, ko pa sem vendar prišel na izpit iz kemije. In potem sem se spomnil, da sploh ne znam kitajsko, tisti profesor pa me je spraševal v kitajščini.

ALEKSANDER: Sanjač!

VEBER (*gleda v vse smeri, kot da je zares slep*): Borisove sanje niso brez pomena. Nekdo je izdal naš projekt Kitajcem! Lahko bi rekel, da so sabotaže, ki smo jih imeli že precej, delo dobro organizirane grupe kitajskih komandosov.

BORIS: Kitajci bi naše rove lahko koristno uporabili. Pri tem narodnem prirastku bodo kmalu živeli tudi pod zemljo. Ali pa malo podaljšajo rove, pa se lepega dne prerijejo do Moskve, ne da bi jih kdo opazil.

ALEKSANDER: To je smešno! To je ena najlepših kitajskih zgodb!

VEBER: Odkod poznate to zgodbo?

ALEKSANDER: Ne vem, bral sem jo v časopisu.

LJUDMILA: Kako pa gre ta zgodba? Blazno me zanimajo kitajske zgodbe.

CIRILA: Saj se mi je zdelo, da je Aleksander. Tudi meni je pripovedoval neke kitajske štorije!

ALEKSANDER: Ni res! Kakšne kitajske štorije?

CIRILA: Pripovedoval je, kako je lepo na Kitajskem. Rekli ste, če poznam nekega kitajskega pianista... kako mu je že bilo ime?

ALEKSANDER: Jin Čeng Čung!

CIRILA: Točno. Jin Čeng Čung. Torej, rekel je, da je to najboljši pianist na svetu. In da pri nas sploh nimamo dobrih pianistov. Da pa so Kitajci skoraj vsi odlični pianisti. Prosim, kdo od nas igra klavir?

BORIS: Nekoč sem bral o nekem obveščevalcu. Doma je imel klavir, a v njem je bil skrit radijski oddajnik. Melodije so bile šifre. Če je zaigral neko posebno melodijo, je to pomenilo neko določeno stvar. Za vsako sporočilo je imel posebne note.

ALEKSANDER: Jaz pa sem mislil, da se vam je to sanjalo. Jaz sem namreč nekoč sanjal, da ste se čez noč spremenili v opico. Najprej so vam začele poganjati dlake po hrbtu, potem ste pa dobili še opičje možgane.

BORIS: Prosim, jaz se tako ne morem pogovarjati.

ALEKSANDER: Gospodje, ta stvar je nora. Če že hočete vedeti, kdo je bil Jin Čeng Čung...

CIRILA: Jaz ne bi dovolila nobenih prokitajskih predavanj tukaj!

ALEKSANDER: Ali lahko govorim?

VEBER: Prosim, povejte, kar ste mislili.

ALEKSANDER (*privleče iz žepa odrezek iz časopisa*): Tole je pisalo v nekem našem časniku. Bom prebral: Peking — Mladi kitajski pianist Jin Čeng Čung je s člani pekinškega filharmoničnega orkestra končal izredno uspešno turnejo po mnogih vaseh in komunah v okolici Pekinga. Nastop glasbenikov je poslušalo več kot 70.000 ljudi, glasbeniki pa so delj časa preživeli na poljih, kjer so pomagali kmetom. Na koncertih so izvajali delo »Kantata o Rumeni reki« skladatelja Hsien Hsinga Haja, ki opeva boj kitajskega ljudstva proti japonskim zavojevalcem v pretekli vojni.

CIRILA: To še ničesar ne dokazuje. Jaz prisežem, da mi je pripovedoval o tem pianistu, kakšen genij je, in da je sploh hvalil vse, kar je kitajskega.

BORIS: Rekel bi, da je bil gospod Aleksander od nekdanj prokitajsko usmerjen, tako, da mi je šla stvar že po malem na živce.

CIRILA: Kolikor vem, se je gospod Aleksander že od nekdanj zanimal za Kitajce. Naj navedem, da je izjavil, da najrajši pije kitajski čaj — kot da kak domač šipkov ali lipov ni dovolj dober! In še nekaj — omenil je, da uporablja neko kitajsko mast zoper migreno, kar je seveda čista provokacija.

VEBER: Težko odločim, kaj je res. Menda ni čisto stoddotno dokazano, kdo je delal sabotaže, dejstvo pa je, da sabotaže obstajajo. Predlagam budnost. Ne želim, da se zdaj pokoljemo. Važno je, da se projekt dokonča.

ALEKSANDER: Tako globoko vas spoštujem, gospod Veber, in ves ta projekt je zame življenjskega pomena... Ste pomislili na svojega služabnika?

VEBER: Tudi nanj sem pomislil.

LJUDMILA: Ste pomislili na rudarje? Mislim, da bi se povezali z njimi. Ti so specialisti za podzemske zadeve. Potem — mogoče se vam zdi za malo, ampak jaz bi se povezala z živalskim vrtom, če bi nam posodili krte . . .

CIRILA: Jaz mislim, da ljudem, ki so pokazali takšne težnje, ne moremo več zaupati! Nenadoma bomo imeli kulturno revolucijo in bomo samo še riž jedli.

VEBER: Prosim vas, ne sodite prehitro. Kot sem rekel, nimamo točnih podatkov, gospod Aleksander pa se je doslej pokazal kot dober delavec.

CIRILA: Pretvarjal se je, to je jasno. Samo zato, da bi dobival informacije . . . jaz mu ne zaupam, žal mi je.

ALEKSANDER: Sanja se vam, vsem skupaj.

BORIS: To je zelo drzno, zelo drzno! Opozarjam, da se gospod Aleksander niti v enem trenutku ni pokesal svojih dejanj, niti malo ni bil samokritičen. Ne vem, če je to zdaj bistveno pri celi stvari, ampak lahko vam povem, da je že večkrat govoril, da bi najrajši nehal delati pri tem projektu . . .

(Trkanje, glasno dihanje.)

VEBER: Geslo!

SALOMA: Kakšno geslo?

ALEKSANDER: To je Saloma.

CIRILA: Jaz je ne bi spustila noter!

(Veber gre odpret, Saloma vstopi)

SALOMA: Oh, vi ste!

VEBER: Kdo pa naj bi bil?

SALOMA: Očka, tudi ti si tukaj!

CIRILA: Mi rešujemo zelo važne zadeve. Gre za naše odnose . . .

SALOMA: Odnosi, to me zelo zanima. Pogovarjajmo se malo o odnosih.

CIRILA: No, tu je vprašanje akcesa!

LJUDMILA: A seksa?

ALEKSANDER: Cirila!

CIRILA: No, kakor se vzame, nekatere so akcesibilne, druge pa nismo tako zlahka akcesibilne!

SALOMA: Slišala sem, da sta imela vidva z Aleksandrom te . . . seksapilne odnose

(stopi k Vebru in mu šepeta na uho, ta se zresni) Torej! Tista zofa v našem salonu!

ALEKSANDER: Kaj je z njo?

SALOMA: Bila je popackana s spermo. Morali smo jo dati v čiščenje.

CIRILA: Nemogoče!

ALEKSANDER: Jaz . . .

SALOMA: Torej, Ivan jo je peljal v čistilnico. In tam so ga vprašali . . .

CIRILA: Kaj so ga vprašali?

SALOMA: Vprašali so ga, od česa je madež.

CIRILA: In kaj je rekel, od česa je madež?

SALOMA: Ivan je obupno sramežljiv. Rekel je, da je od jogurta.

CIRILA: In potem?

SALOMA: Potem so stvar čistili, kot da gre za navaden jogurt. In ker ni bil jogurt, se je madež samo povečal in porjavel. Vedno je treba povedati, če je od sperme. V čistilnicah imajo to čisto natančno določeno, katere madeže čistijo z ustreznimi čistilnimi sredstvi. Nastala je neka nemogoča kemična reakcija. Zofa je bila potem čisto neuporabna. Ivan je naredil škandal v čistilnici. Rekel je gospodarju čistilnice, da mu bo vrgel zofo v glavo, on pa mu je odgovoril, naj drugič rajši podloži kakšno brisačo. Potem je Ivana popadla jeza in je onemu primazal zaušnico. Čistilec ga je najprej čisto mirno gledal, potem pa je poklical policijo.

ALEKSANDER: In kaj je bilo potem?

SALOMA: Nič. Policija je prišla. In čistilec je rekel, da mu je Ivan prinesel artikel, ki razodeva naperjenost zoper javno moralo in namiguje na nenravno nečistovanje.

LJUDMILA: Neumnost, na zofi je vendar čisto naravno.

CIRILA: Grozno! (ozira se okrog sebe)

SALOMA: Ivan je potem rekel tistemu tipu iz čistilnice, da je uživ star dedec. On je potem rekel, da je to žalitev. Policaji so hoteli od Ivana, da plača globo. Ivan je rekel, da lahko plača globo, da kar pa se njega tiče, lahko počne, kar hoče, na zofi ali pod njo, in da to zelo rad počne in celo večkrat na dan, če je že ravno treba.

LJUDMILA: A res?

SALOMA: ... da pa on že ni naredil tistega madeža in je čistilnica naredila škodo in so navadna banda.

CIRILA: To mu je rekel?

SALOMA: Nato mu je čistilec rekel, da gotovo ne more večkrat na dan in je gotovo onaniral pred zofo. To je Ivana tako razjezilo, da je zabrisal stvar onemu v glavo. To je bilo usodno. Na tistem mestu, kjer se je prvotno poznal siv in kasneje rjavkast madež — se je zaradi čistilnega postopka, ki, kakor je znano, razjeda tkanino, raztrgala vrhnja plast in skozi luknjo je pogledala vzmet in ubogemu gospodarju čistilnice izlila oko. Ivan pa mu je samo rekel: »Kaj me pa tako postrani gledate?« Tedaj se je vmešala policija in pojasnila čistilcu, da sicer ne bo mogel dobiti nazaj zdravega očesa, da pa bodo Ivana strogo kaznovali po nekem členu 198 skoz »c«. Tedaj je čistilec pobesnel in zagnal zofo možu postave naravnost v smeri njegovega mednožja. No, policaj je bil dobro streniran in je pravočasno odskočil, pač pa je zofo priletela v priletno gospo Završnik, ki je tisti trenutek vstopila v čistilnico s starim plaščem čez roko. Gospa Završnik je šibka ženska in ni zdržala izstrelka, pa jo je odneslo z zofo vred na ulico. Na nasprotnem pločniku je bilo nekaj opazovalcev, ki jih je privlekla radovednost zaradi parkiranega policijskega avtomobila z utripajočo vijolično lučjo.

Ugibali so, ali v čistilnici zastoj dajejo zofe ali pa je notri kak zakonski prepir, kjer si ljudje pač mečejo v glavo različne predmete. Nekateri so celo sklepali stave, za kaj pravzaprav gre. Zofa in gospa Završnik sta med potjo podrli nekaj pešcev in neki starejši gospod, ki je ravno prišel mimo, je mislil, da ima starka tako nadnaravno moč, in je vzkliknil od navdušenja: Nismo še za zametavati, mi ta stari! Zofa in gospa Završnik sta končno povzročili karambol nekega renaulta 12, ki je znan po elegantni in mehki pločevini. Lastnik vozila ni imel zavarovanega in je prihrumel nad nedolžno starko, ki je rekla: na pol v nezavesti: Samo očistiti sem ga hotela. To je bilo preveč za lastnika nežnega avtomobila in je začel tuliti: Ti bom že dal, baba stara, takole čistiti moj avto! Joj, moj prigarani renault 12, moj prigarani renault 12! Nato so se vmešali še drugi mimoidoči in nastal je vsesplošen pretep, kjer je največ udarcev dobila uboga starka, renault 12 pa so tudi čisto pomečkali, da je bil videti kot kakšna moderna skulptura. Kratkoviden študent, ki je šel mimo, je mislil, da gre za eno tistih modernih razstav na prostem, in je začel hvaliti na vse pretege: Ta George Moore je pa res blazno dober, pri nas se nihče ne spomni kaj takega. Lahko si mislite, da je lastnik avtomobila, ki je bil že precej slabe volje, razbil očala ubogemu študentu. Ta pa se sploh ni zmenil za to, ampak je začel vzklikati, da je to resnična umetnost, če se ljudje tako čustveno vznemirijo in je začel poljubljati šoferja.

VEBER: Kako neokusno. Kakšna strašna zgodba. Nemoralna.

SALOMA: No, ta zgodba z zofo sploh ni bistvena. Dejstvo je, da so v okolici našega mesta pristali neznani letéči predmeti.

VEBER: Neznani letéči predmeti! Dobro premislite, kaj to pomeni!

(Vsesplošen preplah!)

BORIS: Prosim, tišina, biti moramo preudarni. Imajo ti neznani letéči predmeti kakšno posebnost? Je kdo opazil kaj posebnega na njih?

CIRILA: Imamo tri podatke. Prvič, da so neznani. Drugič, da so letéči. Tretjič, da so predmeti.

BORIS: Prosim, mir! Imamo še četrti podatek: da so pristali.

SALOMA: Pristali pa so v okolici našega mesta.

VEBER: Najvažnejše je to, da gre za neko silo, ki ni z nami v nobeni zvezi.

ALEKSANDER: Mogoče je to sila, ki nam je neposredno sovražna. Premislite, mi imamo v oblasti podzemlje, oni pa hočejo imeti oblast v zraku. Mogoče hočejo uvesti zračno linijo.

VEBER: Najbolj verjetno se mi zdi, da hočejo prevzeti mestni promet v svoje roke.

SALOMA: Obstaja še en podatek. Neznani letéči predmeti so podobni manjšim cerkvam. In na vrhu imajo križe. Od daleč je stvar videti, kot da je zraslo nekaj novih cerkvá.

VEBER: Jasno. Religija oživlja. Agresija klerikalizma. Tako rekoč so nas napadle oborožene sile idealizma!

ALEKSANDER: To je treba uničiti. Ljudje bodo v množicah drli k njim. Premislite, vsi se bodo hoteli peljati s cerkvijo.

VEBER: To je naša pomanjkljivost. Sami smo jim dali to možnost. Nikdar nismo imeli posluha za duhovno življenje. Ljudje pa hlepijo po tem, da se dvignejo nad zemeljske skrbi. Kar predstavljam si, da bodo začeli organizirati disko klube za mladino.

BORIS: Točno. Hoteli bodo imeti televizijo in z njo moriti ljudi. Se spominjate tistega duhovnika?

VEBER: Slutil sem to. Televizija že zdaj mori ljudi, kaj šele bo!

BORIS: Predlagam, da oblikujemo posebno komisijo, ki bo raziskala pojav oboroženih sil idealizma, ki so v obliki neznanih letečih predmetov pristale v okolici našega mesta. Ne bi se čudil, če bi odkrili, da je z njimi povezan gospod Aleksander. Saj je rekel, da bo nehal delati pri našem projektu!

CIRILA: Vedela sem, točno sem predvidevala, da se bo to zgodilo. Zato se je tako čudno obnašal. Molil je v kitajščini!

ALEKSANDER: Trapa! Jaz sem samo rekel, da se ne da delati, če ni denarja. Kako naj vrtam pod zemljo, če nimam vrtalnega stroja... sicer pa v bistvu zelo podpiram projekt, rekel bi, da sem prav navdušen nad njim... Cirila, kaj sem ti naredil, da se tako obnašaš do mene.

CIRILA: To so nizki udarci, to so blazno nizki udarci... nič več nočem imeti s teboj, mislila sem, da si pravi mož, pa si navadna reva!

ALEKSANDER: Če je to zaradi tistega zadnjič...

CIRILA: Ne bodi neokusen! Od kdaj pa so sestanki zato, da se obrekuje ljudi?

(Prostor se izprazni, Ljudmila pocuka Cirilo, naj ostane)

LJUDMILA: A veš, hotela sem se pogovoriti s tabo.

CIRILA: A tako? *(zadržano)* Mogoče bi se tudi jaz hotela pogovoriti s tabo.

LJUDMILA: A veš, Veber je seksualno obseden.

CIRILA: Kako je to mogoče. Tako fin gospod, sem mislila, da so te reči pod njegovo... častjo.

LJUDMILA: Ti povem, da sem čisto preč. Pa se mu ne upam reči ne. Saj veš, taka osebnost. Sem mislila, če bi mi ti lahko kaj pomagala.

CIRILA *(grozno ji je nerodno)*: Kaj ti pride na misel!

LJUDMILA: Čisto sem neprespana... in zdaj, v tem trenutku, ko bi morala voditi nove propagandne akcije zoper Marsovc...

CIRILA: Če misliš, da bi bilo to v korist stvari...

LJUDMILA: To sem hotela reči. A propos, kako pa je kaj z Aleksandrom?

CIRILA: Oh, blazno sem besna nanj. In sploh je izdajalec.

LJUDMILA: Meni se zdi prav ljubeč.

CIRILA: Nor je. Veš, hotela sem govoriti s tabo, že zadnjič.

LJUDMILA: Zakaj?

CIRILA: A veš, za vsak primer.

LJUDMILA: Kako za vsak primer?

CIRILA: Torej, Aleksander je... tako ogromen...

LJUDMILA: A ... ogromen?

CIRILA: Blazno velik je, res. In je prav nerodno. Ti ne veš, kakšne muke so to.

LJUDMILA: A ... ogromen, da je?

CIRILA: Blazno, ja. Joj, kako sem se namučila. In čisto noro se obnaša. Kar zaripne. Čisto rdeč je v obraz in tresti se začne. Ne prenesem ga, kar je preveč, je preveč. In potem je mislil, da sem ... a veš, da še nisem nikdar ...

LJUDMILA: Je pa nesramen.

CIRILA: Ne, ni normalen. To ni normalno, ne? Jaz sploh ne verjamem, da je naš človek. Prosim, je to normalno?

LJUDMILA: Misliš, da je ...

CIRILA: Po mojem je od kod drugod, ne bi se čudila, če bi se pokazalo, da je z Marsa.

LJUDMILA: To je pa res zanimivo. No, glede Vebra ...

CIRILA: Ampak samo, ker si ti ... in ker gre za našo skupno stvar!

Z a s t o r

(Konec prihodnjič)

Dimitrij
Rupel

Mrzli viharji, jezne domačije

igra v 4 dejanjih (in epilogom)

IV. dejanje

(Saloma in Ivan sta v postelji. V glavnem vidimo njune obrise, kar počneta, pač počneta v mraku. To je soba v Ivanovem skromnem stanovanju, oprema je omejena na najnujnejše.)

SALOMA: ... ni hotel spati z njo, zato je takšna.

IVAN: Odkod pa potem madeži?

SALOMA: Mogoče pa ona ni hotela.

IVAN: Mogoče, da je bilo kaj, ampak da ni bilo čisto uspešno.

SALOMA: Mogoče je spal s katero drugo.

IVAN: Ali pa ona s kom drugim.

SALOMA: Mogoče je ona hotela z dvema naenkrat, to je tipično za takšne ženske ...

IVAN: Mogoče je pa poročen, pa se noče ločiti.

(premor, malo gnetenja rjuh pa smeh)

SALOMA: Čisto si potegnil rjuho na svojo stran!

IVAN: Nisem, poglej, jaz sem čisto odkrit.

SALOMA: Nisi ne. Zahrbten si. Napadaš izza hrbtna.

IVAN *(smeh)*: Zdaj bo z boka.

SALOMA: Stari ti bo zavil vrat.

IVAN: Saj mu ni treba čisto vsega povedati.

SALOMA: On bi me hotel poročiti s kakšnim bolj pomembnim človekom.

IVAN: Jaz sem proletarec, ampak sem čisto v redu, ne?

SALOMA: Samo to hočeš, da te hvalim.

IVAN *(reži se)*: Če bi te zdajle videl stari!

SALOMA: Nikar ne bodi važen, kaj pa misliš, da si, če se po naključju malo muckaš z mano?

IVAN: Saj. Vedno sem te gledal ... od spodaj (*se splazi na spodnji rob postelje, k njenim nogam, jo ljubkuje po prstih*)

SALOMA: Nehaj, ne maram tega.

IVAN: Vedno samo kot služabnik ...

SALOMA: Jaz nisem kriva.

IVAN: Gledala si me zviška, vsaj v začetku.

SALOMA: Ni res.

IVAN: Res je.

SALOMA: Zaspala sem, povej mi pravljico za lahko noč.

IVAN: Vebrova hči v postelji z navadnim služabnikom.

SALOMA: Služabnik! Povej mi pravljico!

IVAN: Hočeš slišati pravljico o junaških dejanjih deklice Dai Bi Lun?

SALOMA: Katerokoli.

IVAN: Oče deklice Bi Lun je delal pri železnici. Včasih, v dobi, ko je stara družba zatirala ljudi, pa je bil berač in dninar na kmetih. Bi Lun ne bo nikdar pozabila, kako težko je bilo življenje v stari družbi. Že od mladih nog je odločena, da bo sledila naukom predsednika Maa in bo njegova pridna punčka. V šoli Bi Lun rada posluša zgodbe o junakih. Nekoč je učitelj v razredu povedal zgodbo o stricu Vang Džaju, ki je rešil življenje svojim tovarišem, s tem da je žrtvoval svoje življenje, ko se je vrgel na paket eksploziva. Od takrat je odločena, da bo vselej ravnala po zgledu strica Vang Džaja.

SALOMA: Krasna pravljica. Že spim, tako je dolgočasna.

IVAN: Bi Lun in njeni prijatelji se pogosto sprehajajo po ulicah in prebirajo velike napise in plakate, in skupaj s svojimi strici razgaljajo in kritizirajo majhno skupino v partiji, ki je ubrala kapitalistično pot. Med poletnimi počitnicami Bi Lun in njeni prijatelji pomagajo ostarelim sosedom pri dnevnih opravilih. Skupaj organizirajo diskusijske skupine in prirejajo kulturne prireditve, kjer razlagajo misli Mao Ce Tunga.

SALOMA: Če bi verjela tem kitajskim pravljicam, bi še mislila, da si ti izdajalec ...

IVAN: Bi Lun je prihranila od svoje žepnine denar za enajst zvezkov. Vanje je zapisala ukaz predsednika Maa: »Ukvarjajte se z družbenimi zadevami svoje dežele in se borite za veliko proletarsko kulturno revolucijo do konca.« Potem je zvezke razdelila svojim enajstim prijateljem. Naročila jim je: »V vsem moramo ubogati predsednika Maa.«

14. septembra 1968 je šla Bi Lun nabirat zelišča v bližini železniške postaje Ču Ču. Tam je zagledala tri majhne otroke: Hong Hong, An-Ana in Qui Qui, kako se igrajo sredi železniške proge. Nenadoma se je proti njim začel pomikati vagon, ki se je po nesreči odklopil od vlaka. Ko jih je videla Bi Lun, je zakričala: »Hong Hong, An An, Qui Qui! Umaknite se! Vlak gre!« Toda trije otroci so bili zatopljeni v svojo igro in je niso slišali. Tovorni vagon je drvel naravnost proti otrokom. V tem usodnem trenutku se je Bi Lun spomnila nauka predsednika Maa: »Kadar damo življenje za ljudi, je vredno umreti.« Planila je proti tirom z eno samo mislijo v glavi — da bi rešila otroke.

Vagon se vse bolj približuje. Bi Lun najprej zgrabi Qui Qui, potem pa še Hong Honga. Toda mali An An še vedno stoji kot okamenel na progi, z očmi uprtimi v drveči vagon. Še tretjič je Bi Lun planila k tirom. An An je neroden in težak. Bi Lun ga ne more premakniti niti za centimeter. Skoz možgane ji šine zgodba o stricu Džang haju, ki je potegnil konja s proge, da bi rešil vagon potnikov. Bi Lun zbere vse moči in komaj porine An Ana s proge, vendar jo v zadnjem trenutku oplazi vagon.

Bi Lun so odpeljali v bolnišnico z zlomljeno roko in nogo. Ko sta jo obiskala oče in sestra, ju je potolažila: »Očka, sestrice, naj se vama nič ne smilim. Še vedno imam eno roko, s katero lahko pišem misli Mao Ce Tunga. Še vedno lahko služim ljudstvu.« Kmalu je Bi Lun lahko pomagala pometati hodnike v bolnišnici in pri drugih opravilih. Zdravniki in sestre so jo pohvalili in rekli, da je zares pridna punčka predsednika Mao Ce Tunga. Bi Lun je zapustila bolnišnico. Takole je rekla ob odhodu: »Čeprav sem pohabljen, moje srce ostaja zvesto našemu velikemu voditelju, predsedniku Mau. Poslušala bom njegove ukaze in služila ljudstvu.«

(Živahna noč je, po stropu plavajo luči mesta.)

IVAN: Spiš?

(Saloma se obrne na drugo stran, z zaprtimi očmi nekaj mrmra.)

SALOMA: ... ne odpri jim, ne smeš jim odpreti ...

IVAN: Kaj je?

SALOMA *(se prebudi)*: Kaj je? Kdo je?

IVAN: Sanjalo se ti je.

SALOMA *(se zravna, gleda okrog sebe)*: Kakšne trapaste sanje. Ali bi ti umrl zame?

IVAN *(razmišlja)*: Kadar damo življenje za ljudi, je vredno umreti ... Ljudi je množina ... gre za demografski saldo, ki mora biti pozitiven. Za enega se ne splača umreti.

(Trkanje na vrata, vsiljivo, nestrpno)

SALOMA: Kaj je pa zdaj to?

IVAN: Ne vem, nekdo trka.

SALOMA *(histerično)*: Ne odpri jim, ne smeš jim odpreti.

IVAN: Kaj ti je?

(Ivan vstane, se oblači, gre k vratom)

VEBER: Odpri, Ivan, slišiš!

(Ivan obstane)

IVAN: Tvoj stari je. Kaj naj mu rečem.

SALOMA *(histerično)*: Poklical si ga, vedela sem, hotel si, da me dobi s tabo.

IVAN: Ne govori neumnosti, meni je tudi zoprno. Kaj naj mu rečem?

SALOMA: Vse to je tvoj načrt. Pravlјice o kitajskih deklicah! Žrtvuj se zdaj! Skoči skoz okno!

VEBER: Odpri, slišiš, sicer bomo vdrli. Vemo, da sta notri.

(Ivan odpre vrata, v sobo planejo v površnikih, mokri, voda curlja z njih, Veber, Aleksander in Boris. Veber je spet videti normalen, pač pa sta slepca onadva.)

VEBER *(Salomi)*: Obleci se in pojdi domov.

BORIS *(tipa s palico)*: Kje je zdaj ta izdajalec?

VEBER: Molčite, zaboga. Vse sem mu dal, bil mi je kakor sin. In zdaj to!

BORIS *(tipa s palico, mimogrede mahne Salomo)*: Nič se ti ne bo zgodilo, Ivan, pomiri se, nekaj časa se ne boš pojavljal v skupini. Odpočil si boš.

IVAN: Kaj vam je? Kaj sem storil? Zakaj se tako čudno obnašate?

BORIS: Krvoskrunstvo! *(s palico vključi radio, ki stoji na nočni omarici, oglasi se glasen Ravelov Bolero, ki skoraj prevpije dialog)* Nič, da nisi storil!

VEBER: Dajte mu...

BORIS *(pristopi)*: Ivan, najbolj pametno je, če si čisto miren, nič se ti ne bo zgodilo.

VEBER: Kaj se zdaj pogovarjate, to ni noben parlament!

ALEKSANDER: Meni se zdi to še najboljša rešitev. Madona, saj gre za važne stvari.

BORIS *(potegne iz žepa majhno pištolino)*: Bodi čisto miren.

ALEKSANDER: To je za pomirjenje.

BORIS *(zbode Ivana z iglo, ki je na konici pištolice, to stori zelo spretno)*: Tako.

IVAN: Kaj je to? Kaj vam je, ljudje božji. Od kdaj... *(govori vedno počasneje, uspavalo že deluje)* je ljubezen... prepovedana...

(Ivan se počasi zvali na posteljo, Boris ga še nekajkrat zbode z iglo, kar skoz obleko.)

IVAN: Saj ste čisto...

BORIS: Poslušaj, to je najbolj pametno. Najrajši bi šel sam malo v to ustanovo, če ne bi ravno imel neki posel...

IVAN *(začudeno gleda)*: Kakšno ustanovo?

BORIS: To je za pomirjenje živcev, nič hudega ti ne bo tam, samo, da si malo odpočiješ...

SALOMA: Kaj boste naredili z njim?

VEBER: V bolnišnico ga bomo dali, na hladno.

SALOMA *(nekaj časa premišljuje)*: Škoda ga je, ampak mu je čisto prav.

VEBER *(objame Salomo okrog ramen)*: Povej mi, ti je storil kaj žalega?

SALOMA: Nne... To ti sploh ne razumeš. Dovolj mi je teh diverzantskih akcij. In Ivan...

VEBER: Kaj je Ivan? *(grozeče gleda, videti je, da gre za nekakšen uraden odnos, za izpolnjevanje kupčije)*

SALOMA: Ivan je drugačen. Ubila ga bom!

VEBER: Ne bodi nora, lepih in bogatih fantov je na pretek, na primer sin tistega naivnega slikarja Kapetanoviča, ali pa tisti šarmantni mladi Go-razd, ki ima v Rožni dolini tovarno gumbov ... hočeš ministra? Hočeš uglednega diplomata?

SALOMA: Hočem Ivana, ubila ga bom.

VEBER: Ivan je izdajalec in se sploh nisva tako zmenila.

SALOMA: Kaj me briga. Važno je to, da je izdal mene.

VEBER: Kaj sva se zmenila, Saloma? Nič ljubezni? Se spominjaš filma Nevarne vezi? Se spomniš besedila popevke, ki jo poje Patty Pravo? Kako že gre: Ne bom več tebe pil, solz grenka kupa! Hodite, kamor vedno sla vas vleče! No?

SALOMA: Kaj morem, če imaš srce na aluminijaste zaklopke, ki ti jih je vstavil doktor De Bakey! In sploh, kakšne so to manire, vdrete noter, ko sem na pol naga in brez šminke!

VEBER: Ja ...

ALEKSANDER: To res ni bilo v redu, jaz bi dobil infarkt.

BORIS: Madona, kako ste občutljivi ... kaj pa napad Marsovcev? Madona, vsak hip nam bojo vdrl v zaledje, v mirne domove slovenskih mater, saj se igramo z ognjem!

VEBER: No, vidiš! Z ene strani me zajebavajo Kitajci, z druge neznani leteči angeli, in zdaj naj se ustavim pred drobno zaprekico! Svoji preljubi hčerki na čast!

BORIS: Gospoda, pred nami leži izdajalec!

ALEKSANDER: No, ne smemo se prenageliti, morda je nedolžen.

(Saloma malo kroži po sobi, nato sede v neki kot in tuhta. Blazno napeto razmišlja, v velikih duševnih stiskah je.)

ALEKSANDER: No, ne smemo se prenageliti, morda je nedolžen, jaz ne vem ... *(ko ga vsi začudeno pogledajo, mu je žal, da je sploh kaj rekel)*

VEBER: Kaj mu kdo hoče? Ali nismo dovolj prijazni z njim?

BORIS: Izdajalec je! *(mimogrede mu vzame prstne odtise)* Izdajalec!

VEBER *(gre k steni, nekaj brska, nato od nekod izvleče magnetofon, zavrti trak nazaj, nato vklopi)*

SALOMIN GLAS: Povej mi pravljico!

IVANOV GLAS: Hočeš slišati pravljico o junaških dejanjih deklice Dai Bi Lun?

SALOMIN GLAS: Katerokoli.

IVANOV GLAS: Oče deklice Bi Lun ...

(Veber izklopi magnetofon, se zamisli)

IVAN *(omamljen)*: to je ... pravljica ... umetniške vrednosti ...

BORIS: Čista propaganda!

VEBER: Pravljica. Umetnost! Kaj še!

IVAN: Umetnost ... ima ... več ... pomenov ...

BORIS: Ne priznamo nobenega prenesenega smisla!

VEBER: Kot vedno! Vedno enaki izgovori! Saj nisem tako mislil, to ste vi tako razumeli! Kakšna umetnost neki! Vse to, kar delajo danes, je ena sama degradacija umetnosti. Potrebujemo revolucionarno umetnost, ne pa kitajske pravlјice! Umetnost mora vzgajati, ljudem kazati pot! Špijon!

IVAN: Špijon... (*zamahne z roko*)

VEBER: Potegnil sem ga iz bede, potem pa táko. Da bi videli kraj, kjer hiša njegovega stoji očeta! Mati spi v postelji z ljubimcem, oče pa na slami v kotu. Gnusi se mi, v strup prebrača! To imam zato, ker sem ga poslal na univerzo!

BORIS: Študentje so nam ušli iz rok. Zdaj hočejo oblast.

VEBER: Še ena nadloga več. Saj ne vem, kje se me drži glava.

ALEKSANDER: Slišal sem, da je ta bolnišnica izredno moderna, v obliki ladje, zasidrana je na reki, na samotnem kraju, pacienti lahko lovijo ribe.

BORIS: To je potujoča umobolnica. Kot potujoča knjižnica. To je zato, da bi se približala ljudstvu. Zdaj imajo že celo ladjevje. Plavalna terapija in te moderne metode.

VEBER: Saj, bolje jim je kot nam. Jaz bi šel tudi na križarjenje z ladjo, prekleto. No, še naprej bo dobival plačo in socialno zavarovanje mu bomo plačevali.

SALOMA: Jaz mu ne bi dala niti prebite pare. Bo zapravil za pristaniške kurbe.

VEBER: Ti pojdi domov!

(*Saloma odide.*)

VEBER: Takšni so ti danes služabniki. Polna glava zmešanih misli. Funkcionalizem. Sistemska teorija! Študirajo cel dan, pa jim ni nič jasno! Inteligenca!

BORIS: Saj je res! Dolgo smo se mučili, da bi bili intelektualci najnižji sloj, pa kaj imamo od tega?

VEBER: Intelektualec ne more biti celotna osebnost. Po mojem že ne. Nima stika z zemljo. Bistvo intelektualca je, da razmišlja o drevesih. Pravijo, da ni mogoče, da bi imeli drevo v glavi, ampak mečejo glavo v drevo. Kakšna neumnost misliti, da bi imel drevo v glavi. Že, če bi to bilo zelo pomanjšano drevo, potem bi še šlo, ampak lepo vas prosim, kdo je slišal, da bi kdo imel drevo v glavi. Intelektualci mislijo, da se da svet razumeti tako, da se mečeš proti njemu. Pa na zobe pa na beton! Potem pravijo, da doživljajo drevo, jebenti, kako morejo reči kaj takega! Pa kdo hoče doživljati drevo, me zanima. Prosim, intelektualci mislijo, da se da reči postaviti v oklepaj, na primer, postavijo v oklepaj mestni park. Predvsem me zanima, kako lahko postaviš v oklepaj mestni park. Pravijo, da ga potem doživijo čisto na novo, na sveže. Jaz grem na sprehod v mestni park, če si mi ravno zljubi, prosim. Po mojem je svet kot nekakšna velika cula, kjer so noter najrazličnejše dobröte. In potem se cula razveže in ljudje planejo po dobrotah. Kak intelek-

tualec bi zdaj začel dobrote postavljati v oklepaj. Jaz pa ne. Jaz tudi ne bi čakal, da bi ljudje začeli izbirati dobrote, jaz bi culo zavezal nazaj in jo odnesel na kak varen kraj in potem bi užival na samem. To je tako, umetnost življenja je v tem, kako hitro znaš zavezati culo in jo odkuriti z njo. Potem rečeš ljudem, saj ni bilo nič dobrega notri, ali pa jim vržeš kakšno manjšo stvar in rečeš, no, zdaj pa meni ni nič ostalo. Preden bi takle intelektuallec doživel takšnote culo, bi ljudje že zdavnaj vse pokradli iz nje.

(Med Vebrovim govorom se Borisu spremeni obraz, nenadoma mu zrastejo brki in košati lasje.)

IVAN *(se prebudi)*: Boris ... obraz ...

(Videti je, da nihče ne opazi razlike, razen seveda Ivana, ki pa je prešibak, da bi opozoril druge.)

IVAN: Drevo ... ima ... v glavi ...

BORIS: Jaz se čisto strinjam z gospodom Vebrom. Jaz bi celo rekel, da je svet kot avtobus. Samo eden je lahko šofer in čisto nobenega dvoma ni, da bi prišlo do nesreče, če bi preveč razmišljali, kako je treba obrniti volan.

VEBER: To ste mi vzeli iz ust, le da bi jaz rekel, da je svet kot podzemna železnica.

BORIS: Življenje je kot avtobus in šofer skrbi, da so ljudje srečni, da razvijajo svoje moralne vrline, da si med vožnjo ogledujejo prave stvari, zares pomembne kulturne spomenike, da pravilno uporabljajo vrečke za bruhanje, da izražajo svojo subjektivno voljo in svobodo v okviru svojega sedeža ...

ALEKSANDER: Po mojem je življenje kot slovar.

VEBER: Slovar? Ne, to ni mogoče.

BORIS: To je čisto nemogoče, da bi bilo življenje kot slovar. Kakšna nemurnost, oprostite, življenje je kot avtobus.

VEBER: Kot podzemna železnica!

ALEKSANDER: Slovar, to so besede in njihovi pomeni. In če iščete pomen kakšne besede, najdete novo besedo, in če iščete pomen te nove besede, spet najdete besedo. To je ljubezen do besed. Kako lepa beseda: neznanzi leteči predmeti! Kako lepa beseda: podzemna železnica! Življenje je ljubezen do tega, kar je. In če nas zanima, kaj je za tem, kar je, poiščemo novo besedo in smo srečni. Besede, govori, predgovori, diskusije, intervjuji, knjige ... to je življenje! Stalno nadomeščanje besed z novimi besedami. Ljudje, ki ljubijo besede, so dobri ljudje. Ne maram Nemcev, ker so nemi. In kakšne grde besede imajo na primer Holandci. Človek ne more imeti rad Holandcev. Najlepše besede imajo Francozi in Rusi.

BORIS: Vedel sem, vedel sem ... kaj pa Kitajci? Imajo tudi Kitajci lepe besede?

ALEKSANDER: Kitajci še nimajo lepih besed, oni imajo to drugače urejeno, oni imajo ideograme!

BORIS: Ni res, na kilograme imajo lepih besed. Zakaj ne bi imeli lepih besed kot Francozi in Rusi?

IVAN: Drevo... ima... v glavi...

(Boris se obrne k Ivanu, mu malo zvije roko.)

BORIS: Jaz bi Ivana postavil pred sodišče. Norišnica je premalo.

ALEKSANDER: Kaj pa, če je nedolžen.

VEBER: Ne vem. Saj sta slišala Salomo!

BORIS: Sanje se uresničujejo!

Z a s t o r

(V sobo pridrvi Saloma, z revolverjem v roki)

SALOMA: Konec je! Definitivno! Jaz nimam nič več z vami! Finita la komedija!

VEBER: Kaj ti je!

(Saloma nameri revolver v Vebra.)

SALOMA: Vse sem premislila. Vi se greste svoje blazne igre, jaz pa hočem mirno domačijo! *(Ustreli, Veber se zgrudi)*

Z a s t o r

EPILOG

(Boris je napravljen v duhovnika, bradatega, brkatega, dolgolasega, nekako pravoslavnega: dogajanje je v cerkvi, Boris je nekako za oltarjem, le da je sedel na prižnico in ima noge — obute v škornje — prislunjene na neki sveti predmet. Telefonira. V cerkev pride Veber v kitajski uniformi, z rdečimi zvezdicami po celem telesu.)

BORIS: Vas, prezvišeni, sploh ne mislim omenjati. Vi morate ostati še naprej v tajnosti. Konec koncev, naj mislijo... bedaki... naj verjamejo... še en neznani leteči predmet na vrh Šmarne gore, enega na Rožnik, in enega za Bežigradom, velja, najsvetejši! Kakšen je cilj njihovega projekta? *(opazi Vebra, pozdravi ga z enim prstom)* Prepričan sem, da gre za zaroto velikega kova. Spodkopati mislijo celo mesto. Zgradili bodo posebne rove do otroških vrtcev in športnih igrišč in osemletk, posebna postaja pa bo točno pod Ljubljanskimi mlekarjami. Saj veste, začeti hočejo pri najmlajših, zastrepiti materino mleko, tako rekoč. Moj bog, oprostite! *(zvrne po tleh neko monštranco ali nekaj svetega pač)* Vsepovsod, kjer se zbirajo mladi ljudje, disko klubi, zbirališča narkomanov, vse mislijo spodkopati... Vem, želite, da bi se tudi mi infiltrirali v disko klube. V mladinsko organizacijo? Ne vem, če bo šlo. Heng hsiu džin? Kaj? Tukaj je gospod Veber, rekel sem mu, naj sede. Ga želite k telefonu? No, pa ne. Razumem vas. Glede honorarja se pomenim direktno z Vatikanom, tam imajo zlata na kupe. Vem,

da imate sestanek z Dänikenom ob pol sedmih, samo še tole: opozoriti sem vas hotel, da je še nekaj škofov na Slovenskem, ki niso prepričani o troedinosti in nezmotljivosti vaše ekscelence. Majhen čudež? Imel sem v mislih manjšo potegavščino, stvar je domenjena z Amerikanci, da bi nekaj dni iz vodovodnih pip tekla coca-cola. Ne vem, če se strinjate, to bi bila nekakšna skupna investicija svete stolice in družbe coca-cola. Glede podzemске železnice pa tole: gospod Veber misli, da si ne bi hodili v zelje, če bi natančno določili mejo med podzemskimi in nebesnimi zadevami. Daj Veburu, kar je Vebrovega. Pogodbo vam pošljem v parafiranje drug teden, če je prav. Oprostite, ker sem razbil tisto monštranco. Hvaljen Jezus!

(odloži telefon)

VEBER: Torej?

BORIS: Saj ste slišali. Vang tu džin. Manj žung džin.

VEBER: Vah cuo tong. Disko klubov ne dam. Lahko pa bi se zmenila pol na pol. Ampak seveda... Hang mao ce tung džin. Daj dam džin. Če bi mi kdaj posodili takšno cerkev za podzemске namene. To že. Razmišljali smo o novem avantgardnem gledališču pod zemljo. In opozarjam vas, da so rudarji in krti z nami. Dajte nam katakombe. Sicer odpremo rudnik lignita na Šmarni gori, pa ste v kaši. Zdaj je to aktualno. Premoga manjka, energetska kriza in te reči. Hark bong suo bong. Tarna folk džin. Lahko bi se tudi zmenila, da bi namesto svetega Jožefa v stolnici naslikali Mao Ce Tunga. To bi šlo.

BORIS: Boste eno figo kopali na Šmarni gori. Kaj bojo pa ekologi rekli! Bejž te no, džin.

VEBER: Daj cvenk!

BORIS: Va ti kan.

VEBER: Vse en drek, kdo da.

(V cerkev pride Ljudmila, oblečena kot hipi.)

LJUDMILA: Ciao, kako sta kaj, zarotnika? Ima kdo kaj za kadit?

VEBER: Imam samo opij.

BORIS: Bi kaj opija za ljudstvo?

(Ljudmila vzame od Vebra nekakšno škatlico)

BORIS: Smem vprašati, kaj delate tukaj?

LJUDMILA: Ah, nič posebnega. Prišla sem vprašat, kaj imata rajši, da najprej prekopljemo rove za podzemsko železnico ali da prej porušimo vaše neznane leteče cerkvice in samostane.

VEBER: Nesramno, nezaslišano. Kdo bo to prekopal?

LJUDMILA: Otroci cvetja, mladinci, študentje, tisti, ki ljubijo besede in slovarje, cvetlice in čebele, slone in mačke, moške in ženske...

(Vstopi še Aleksander, preoblečen v palestinskega komandosa, objame in poljubi Ljudmilo.)

ALEKSANDER: Ravnokar sem ugrabil še en neznani leteči predmet, vesoljske ladje so moja ožja specialiteta.

BORIS: Izdajalec! Zračni pirat!

ALEKSANDER: Moram reči, gospod Veber, da mi je bila vaša hči v veliko pomoč.

(Vstopijo še Saloma, Ivan in Cirila. Saloma je stewardessa, Ivan je policaj, nekakšen londonski bobby, Cirila je trebušna plesalka s kačo.)

IVAN: Koga naj aretiram:

ALEKSANDER: Gospodje, med nami je izdajalec!

CIRILA: Saj sem vedela, da Ivan ni noben policaj.

IVAN: Boris dela za Kitajce.

BORIS: In Veber za Jezusa Kristusa.

VEBER: Jaz sem Erich von Däniken, prosim.

SALOMA: Lahko, prosim, dobim Ivanovo glavo?

IVAN: Lahko, prosim, dobim Salomo za ženo?

(Od tega treenutka se pomešajo vsi glasovi. Glasba je beat in Freddy Quinn in Ravel. Vsak ima svoj govor, ki se lahko zelo vleče.)

VEBER: Gospodje, danes mineva peto leto, odkar smo se odločili spodkopati mesto, pet let težkih naporov in blestečih zmag je za nami. Danes bomo prvič zdrveli od Trnovega do Bežigrada, ne da bi nam bilo treba postajati pred semafori, vdihavati smrdljive izpušne pline in trpeti zavoljo pregostega prometa, enosmernih cest in ulic, prehitovati ali slediti počasi se pomikajoče kolone. Zgradili smo podzemsko železnico!

BORIS: Naša moč je od nekdanj, zakaj mi smo bili tisti, ki smo vse to skupaj pognali v tek. Naša moč je iz večnosti in iz neskončnosti. Iz oddaljenih obzorij, iz davnih noči in iz žarečih središč vesolja. Gospod bog je hotel, da v naši neposredni okolici pristanejo čudoviti leteči predmeti s posadkami, ki prinašajo milost in rešitev!

VEBER: V naših predorih in podhodih ni mraza ne vročine, ne pada sneg in ne dež, peljemo se hitro in udobno, kot velewa moderni utrip vele-mesta. Res je, da smo ju zgradili pred časom, vendar so bili tudi Goethe, Shakespeare in Prešeren pred svojim časom. Naš nacionalni metro smo zgradili v popolni tajnosti, trudili smo se v temi, trpeli in učili brez podpore javnosti, tako rekoč brez priznanja in splošne zahvale. Za nami je dejanje, polno tveganja in skrivnosti, polno muk in strahu, vendar si upam trditi, da je naše ljudstvo stokrat poplačano, saj se je bratovščina, v katero smo stopili pred tolikim časom, okrepila navznoter in navzven, postali smo nezlomljivi in se prekalili v podzemeljski dejavnosti.

BORIS: Kdor je pri bogu, je pri bogastvu. Poglejte, kakšno ljubezen nam je pokazal naš najsvetejši, da se imenujemo otroci najsvetejšega. Kdorkoli nas posluša in se nam pusti voditi, je otrok najsvetejšega, je otrok in dedič bogastva od boga. To se pravi: je bogat ali ima denar! Bog je denar! Čas je čast! Čast je denar!

VEBER: Naše rovarjenje pod mestom kaže bogate plodove: zdaj upravljamo z bogastvom, ki bi nam ga vsi zavidali. Upravljamo z ljubljanskim podzemljem in z močno podtalno organizacijo. Ni treba, da se hvalimo, vsi vemo, kaj smo storili in kaj je proizvod naše fantastične zamisli.

BORIS: Dejstvo je, da je za razvoj bistvena ideja, od nje vse izvira in vse se k njej vrača. Dejstvo je, da je ekonomija odvisna od ideje in da se ideja v zadnji instanci uveljavi brez pogojev! Ideja je idealna! Mi lahko idealiziramo stvari, lahko si izmišljamo in lahko sanjamo. Naše življenje je sanjsko! Naj živi ideologija!

ALEKSANDER: Krasno vino! Krasni kompoti! Naj živijo zofe in madeži! Naj živi moja ljuba ritka Ljudmila! (*Potreplja Ljudmilo.*)

VEBER: Naj oznanim veselo novico! Obračamo zgodovino. Saloma se poroči z Ivanom in Ivan bo postal moj sin! Res je bil nekoč revolucionar in intelektualac, vendar je zdaj pametnejši!

IVAN: Smrt podzemski železnici!

CIRILA: Gospodje, med nami je izdajalec!

K o n e c

Iz sodobne ruske lirike

Zdaj že milijonsko mesto Sverdlovsk, prestolnica Urala in mejnik med Evropo in Azijo, je tudi pomembno in razgibano kulturno središče. Po čudnem naključju — obisk pesnika Jakova Andrejeva v Jugoslaviji — so pesniki prav tega mesta pokazali izjemno zanimanje za slovensko sodobno poezijo. V tamkajšnjem časopisu in literarnih revijah so v zadnjih dveh letih objavili že kar lepo število prevodov slovenskih pesmi (Zlobec, Krakar, Pavček, Menart, Kovič, Kuntner, Kravos in drugi), lani so celo pripravili — kot poročajo — zelo uspel večer slovenske poezije. Pobudnik te dejavnosti je pesnik Jakov Andrejev, ki smo ga s krajšim izborom pesmi že predstavili v naši reviji, tokrat pa je za nas odbral nekaj pesnikov, ki živijo in delujejo v Sverdlovsku. Poezija tu predstavljenih pesnikov je dokaj zanesljiv vzorec poti in podobe današnje ruske in sovjetske lirike sploh.

Ur.

Aleksej Rešetov

ALEKSEJ REŠETOV je znan uralski lirski pesnik, avtor pesniških zbirk *Nežnost* in *Beli list* pa tudi knjige otroške proze.

Pesmi Alekseja Rešetova so bile objavljene v moskovskih in uralskih revijah in doživele ugoden odmev pri osrednji kritiki. Za poezijo Alekseja Rešetova so karakteristična lirična razmišljanja, samosvoje izrazoslovje in sposobnost najti poezijo v navadnih in vsakodnevnih stvareh.

Pesnik živi in dela v Permskem okrožju. Je član Zveze pisateljev ZSSR. Star je 35 let.